

Symbool van wederzijds respect

ANDRÉ KALDEN

Nepal is het enige land ter wereld waar het hindoeïsme de officiële staatsgodsdienst is. Toch is het niet zo dat hiermee het boeddhisme, de tweede godsdienst van het land, in een verdomhoekje wordt gedrukt. Integendeel. Terwijl het land gebukt gaat onder grote politieke conflicten, is er nadrukkelijk sprake van volledige godsdienstvrijheid en onderlinge harmonie tussen de twee religies.

Een bijzonder voorbeeld van deze harmonie is het pelgrimsoord Muktinath-Chumig Gyatsa, vlakbij het Annapurna-gebergte in het mid-westen van Nepal. Deze plek is zowel voor boeddhisten van het Tibetaans Plateau (dat zich uitstrekt over India, Nepal en Tibet) als voor hindoes uit Nepal en India, van grote religieuze betekenis. Muktinath-Chumig Gyatsa is een van de weinige plekken op aarde waar de vijf elementen samenkomen waaruit volgens de heilige boeken van de hindoes, de *veda's*, als ook de boeddhistische geschriften, de *sutra's*, het leven op aarde is opgebouwd: aarde, water, vuur, lucht en ether. Daarbij ervaren yogi's van beide religies er sterke energieën die meditatie op de plek extra heilzaam maakt en ook is er water dat de ziel zou reinigen. Vandaar de Hindi-naam 'Muktinath', wat plaats (*nath*) van verlossing (*mukti*) betekent. De hindoes en boeddhisten in Nepal zien in dat er niet zoiets bestaat als hindoeïstische lucht of boeddhistische lucht, of hindoeïstisch vuur en boeddhistisch vuur of zelfs aarde, en delen deze bijzondere plek dan ook van harte met elkaar.

De lokale Tibetaans-boeddhistische bevolking in de Muktinath Vallei noemt de heilige plek 'Chumig Gyatsa' naar de 'Honderd Waters' die zich in de vorm van 108 waterstroompjes binnen de ommuring van Muktinath bevinden. De stroompjes worden omringd door vele bomen. Dat is bijzonder omdat Muktinath op 3800 meter boven de zeespiegel ligt, ofwel 300 meter boven de boomgrens.

Het verhaal gaat dat het 84 beroemde boeddhistische leermeesters, de zogenoemde *mahasiddha's*, zijn geweest, die allen hun staf in de grond van Chumig Gyatsa hebben geplaatst waar vervolgens bomen uit zijn ontsproten. Maar niet alleen zij zegenden de plek met hun aanwezigheid. Ook de Indiase leraar die het boeddhisme rond 800 n. Chr. naar Tibet bracht, Padmasambhava, deed de plek aan. Bij vertrek liet Guru Rinpoche, de 'waardevolle goeroe' zoals hij ook bekend staat, ter herinnering een zelfgemaakt beeld van zichzelf achter. Bij het weggaan raakte Padmasambhava het beeld aan, zo wil het verhaal, en sprak de woorden: "Nu ben ik het". Dit beeld staat nog steeds in Narsingh Gompa, één van de drie boeddhistische tempels die in Muktinath-Chumig Gyatsa staat. De overige twee, waaronder de centrale tempel, zijn van hindoeïstische oorsprong.

VUURTEMPEL

Precies aan de andere kant van de tempel met het beeld van Padmasambhava bevindt zich de Mebar Lhakang Gompa, ook wel de Vuurtempel genoemd. Deze boeddhistische

Hindoes reciteren hun heilige teksten

foto: André Kalden/MFI

tempel heeft zijn naam te danken aan de eeuwige brandende vlammen in de tempel. Haaks op de zetel van de Muktinath lama, bevindt zich een gat in de houten vloer met daaronder een stroompje water, wat aarde en een paar stenen waar natuurlijk gas uit opborrelt. De blauwe gasvlammen symboliseren volgens de Tibetaans-boeddhistische overlevering onder meer het verbranden van verlangen, woede en onwetendheid, allemaal eigenschappen die het heldere inzicht in de weg staan waar de boeddhisten naar streven om 'de dingen te zien zoals ze zijn'. Voor de hindoes symboliseren de vlammen de schepper van deze wereld, Brahma. Het is op deze plek dat de nonnen van Muktinath in de morgen hun gebedsdienst, hun *puja*, houden en hier bevindt zich ook de zetel van hun abt, Muktinath Lama Wangyal. Wie rond zeven uur 's ochtends bij de Mebar Lhakang Gompa aankomt is altijd

van harte welkom om met de nonnen op de grond van de tempel te zitten en te luisteren naar hun gezang, trommels en blaasinstrumenten.

BEHEERDERS

De Muktinath lama's zijn met hun nonnen sinds mensenheugenis de beheerders van Muktinath-Chumig Gyatsa. De nonnen maken alle tempels in Muktinath-Chumig Gyatsa schoon, ook de hindoeïstische tempels. Tot voor kort moesten ze hun kostje zelf bij elkaar zien te krijgen. De donaties van de pelgrims gaan namelijk naar de overheid. Sinds 2000 worden de 23 nonnen van Muktinath financieel gesteund door de *Muktinath Foundation International* (MFI), een organisatie die met behulp van Nederlanders en de lokale bevolking van de Muktinath Vallei is opgericht. Daarnaast zijn er op initiatief van de MFI sinds een paar jaar ook donatiebussen

De Vishnu-Chenrezig tempel foto: André Kalden/MFI

waarop duidelijk zichtbaar is, dat de opbrengst alleen voor de nonnen is bestemd.

De Muktinath lama's waren door de eeuwen heen altijd zogenoemde *nagpa's* (getrouwde monniken). De opvolging van de zetel van de lama van Muktinath gaat over van vader op zoon, of, als de Muktinath lama pas op hoge leeftijd sterft, van grootvader op kleinzoon. De Muktinath lama's en hun familie zijn daarbij tot op de dag van vandaag altijd leenheren geweest. Ze verpachten land aan lokale boeren. De familie van de huidige lama beheert daarnaast een guesthouse in Boudhanath.

DAKINI'S

Centraal in Muktinath staat de achttiende-eeuwse hindoeitempel die herkenbaar is aan de typische pagodestijl die je ook bij de hindoeitempels in Kathmandu aantreft. Achter de tempel rijst een bergwand op. Deze wand

valt buiten het ommuurde gedeelte waarbinnen de tempels zich bevinden, maar vormt voor boeddhisten een belangrijk onderdeel van het pelgrimsoord. Het boeddhisme – en ook het hindoeïsme – maakt niet alleen onderscheid tussen diverse elementen waaruit het leven bestaat, maar onderscheidt ook vrouwelijke en mannelijke energieën. Zoals Muktinath-Chumig Gyatsa bekend is vanwege de vijf elementen water, lucht, aarde, vuur en ether, zo is de plek ook bekend vanwege de vrouwelijke energie. Volgens de overlevering wonen er op de bergwand boven de centrale tempel eenentwintig *dakini's*. Stel je het voor als krachtige en overwegend vriendelijke goddelijke vrouwenwezens die sierlijk door de lucht bewegen waardoor ze ook wel 'luchtdansers' worden genoemd. Het door middel van puja's verinnerlijken van de aanwezige dakini-energie helpt, aldus de boeddhisten, obstakels weg te nemen die verheldering van het bewustzijn in de weg staan.

HEER VISHNU

Terwijl zich achter en boven de centrale tempel de onzichtbare dakini's bevinden, staat in de centrale tempel het belangrijkste zichtbare object: een beeld dat voor Tibetaans-boeddhisten *Avalokiteshvara* vertegenwoordigt, ook wel *Chenrezig* genoemd, de boeddha van compassie, waarvan de Dalai Lama de huidige manifestatie is. Echter, voor hindoes representeert datzelfde beeld Vishnu. Vishnu is deel van de drie-eenheid: Brahma, de schepper, Vishnu, de bewaarder en Shiva, de vernietiger. Alle drie vertegenwoordigen zij kwaliteiten van wat volgens het Johannes-evangelie 'met God is en God is', het Woord. Deze allesomvattende levenskracht wordt in het hindoeïsme gesymboliseerd door het symbool van de klank

'AUM' of 'OM' en noemt men Brahman (dus niet te verwarren met Brahma, die slechts het scheppend deel is van Brahman).

Het is Vishnu die maakt dat Muktinath zo belangrijk is voor hindoes. Nabij Muktinath-Chumig Gyatsa stroomt de Kali Gandaki. Deze rivier bevat fossielen, ammonieten genoemd, uit de tijd dat de Himalaya er nog niet was en het gebied nog op zeespiegelniveau lag. Deze stenen worden door de hindoes *Salagrama Shila* genoemd en bevatten van binnen fossielen van spiraalvormige zeedieren. Met hun ronde vormen, *chakra's*, representeren deze fossielen volgens hindoeleverages Heer Vishnu. Daarom worden de stenen vereerd door de Brahmanen, de priesterkaste van de hindoes. De stenen zijn voor de Brahmanen geen stenen, maar vormen een beeld dat gevoelens van devotie en 'herinnering' oproept. Vergelijk het met een foto die niet alleen maar papier met zilver is, maar een beeld vormt van een dierbare geliefde.

DEZELFDE MAAN

Voor buitenstaanders is het niet gemakkelijk te begrijpen dat een steen een deel van het Allerhoogste kan zijn, en daarmee heilig. We moeten echter bedenken dat de religieuze cultuur in Nepal weliswaar erg verschillend is van onze cultuur, maar dat mensen op spiritueel niveau uiteindelijk hetzelfde zijn. Zoals de Japanse Zen Meester Ikkyu (1394-1491) het in zijn boek 'Wilde Wegen' verwoordde:

Vanaf de voet naar de berg

leiden er vele paden naar boven.

Maar op de top

staart iedereen naar die enkele heldere maan.

Lama Wangyal

foto: André Kalden/MFI

Het is dit besef dat maakt dat hindoes en boeddhisten in Nepal elkaar respecteren in de wijze waarop zij ieder op hun eigen wijze de berg van het leven bewandelen. Wie op de Annapurna trekkingroute na de Thorung La-pas via het plaatsje Jomsom een dag met de pelgrims naar Muktinath oploopt, beleeft de woorden van Meester Ikkyu dan ook letterlijk. Met haar watertjes, vlaggen en ruisende bomen vol geschiedenis is Muktinath-Chumig Gyatsa zeker de moeite van een bezoek waard. Menig hindoe, boeddhist, maar ook christen keert er vele malen terug. Muktinath is Nepal: heb je er eenmaal echt contact mee gemaakt, dan laat het je niet meer los. Het is een thuis voor velen, ongeacht ras of geloof op een wijze die verbindt: allen kijkend naar dezelfde maan. ❖